

Állásfoglalás az Országos Igazságszolgáltatási Tanács által közzétett Stratégiáról¹

A Transparency International Magyarország üdvözli, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács stratégiát készített a bírósági reformról. A reformjavaslat jelentős részét a Transparency International támogatja, ugyanakkor felhívja a figyelmet a bírói függetlenséget veszélyeztető tervezett intézkedésekre, valamint azokra a javaslatokra, amelyek nem szerepelnek a Stratégiában, de elengedhetetlen elemei egy jól működő, független és hatékony igazságszolgáltatási rendszernek.

Előzmények

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) értékelt a bírósági szervezet igazgatásának és működésének helyzetét, és célkitűzéseket, valamint részletes javaslatokat fogalmazott meg a szervezet továbbfejlesztésére vonatkozóan.² A Transparency International (TI) 2007-ben fogalmazta meg a hatékonyan működő bírósági rendszer szükséges kritériumait.³ E nemzetközi módszertan alapján készítette el a Transparency International Magyarország a hazai igazságszolgáltatási rendszerre vonatkozó ajánlásait.⁴ Jelen állásfoglalás az OIT Stratégiában megfogalmazott fejlesztési javaslatok, és a TI által publikált nemzetközi sztenderdek összevetése alapján készült.

A Stratégia értékelése

A bírói kinevezésekre és előmenetelre vonatkozó javaslatok közül a TI egyetért az objektív, pártatlan befolyásmentes felvételi eljárásra, a pályaalakmassági vizsgálat reformjára és a bírósági fogalmazók és titkárok gyakorlatára tett javaslatokkal. (Stratégia III/3 és III/1/h). A TI üdvözli a bírák és igazgatási vezetők teljesítményének objektív és átlátható méréséhez szükséges eszközök megteremtésére tett javaslatokat (Stratégia III/2), ugyanakkor sürgeti az ezzel kapcsolatos konkrét intézkedések definiálását.

A TI hiányolja az előzetes teljesítmény-értékeléshez kötött országosan egységes, világos, normatív, ellenőrizhető egyértelmű bírói előléptetési rendszer bevezetésére való szándékot. A Stratégia vonatkozó része (III/3 12. o. 2. bek.) az előmenetelt az alkalmassági vizsgálatával azonos témaként kezeli. Tekintettel arra, hogy a bírói karrier kiszámíthatósága és átláthatósága a bírák független munkavégzésének egyik garanciája, javasolt átlátható előmeneteli kritériumok részletes kidolgozása és mielőbbi bevezetése. Az előmenetel rendjéhez kapcsolódóan a TI megjegyzi, hogy illetménytábla 14-15 fokozatra bővítése (Részletes stratégia, 13. o.) nem oldja meg az adott ügycsoport azonos bírósági szintjén végzett folyamatos, magas színvonalú munkának a honorálását.

A bírói munkafeltételeket illetően a Transparency International támogatja a bíróságok gazdálkodására vonatkozó célkitűzéseket (Stratégia 5.), a bírák adminisztratív munkaterheinek csökkentését igazságügyi alkalmazottak révén (Stratégia III/1/i.), valamint a hatásköri párhuzamosság megszüntetésére tett OIT javaslatokat. A TI üdvözli továbbá a kötelező kreditrendszerű képzés bevezetésének lehetőségét (Stratégia III/1/b) azzal a megjegyzéssel, hogy azt szükséges és nem lehetséges intézkedésnek tartja, valamint, hogy a jogi képzésen túl etikai, korrupcióellenes és antidiszkriminációs

¹ 2010. június 21., 3040-2010/14.OIT Hiv. 1. és 2. sz. melléklet

² <http://birosag.hu/Engine.aspx>

³ http://www.transparency.org/publications/gcr/gcr_2007

⁴ <http://www.transparency.hu/files/p/396/6704728524.pdf>, pp. 9-30. és http://www.transparency.hu/igazsagszolgalatas_esemenyek, 2010.06.21

elemekkel szükséges a képzési tematika kiegészítése.

A TI ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a bírák egyenlő munkaterhelésének biztosításának szükséges feltétele lenne az országosan egységes, súlyozott, automatikus szignálási rend bevezetése, amire a Stratégia nem tér ki. A Stratégiában megfogalmazott teljesítmény-mérés alapú (Stratégia III/2), valamint az illetékességi határok módosításával megvalósuló (Stratégia III/1/c) munkateher-elosztás a szignálási rend reformja nélkül nem lesz képes a bírák egyenlő munkaterhének biztosítására.

A TI továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy ugyan a Stratégia kitér az elektronikus eljárások kialakítására (Stratégia III/6), az elektronikus ügyintézés lehetőségét, valamint az iratkezelés elektronizálását a lehető legszélesebb körben lenne érdemes bevezetni a bírói munka hatékonyságának növelése érdekében.

A bírói rendszer számonkérhetőségének erősítésére, különös tekintettel a panasz és fegyelmi eljárásokra az OIT Stratégiája nem ad kielégítő útmutatást. Teljes mértékben hiányoznak a bírói etikai kódex felülvizsgálatára, panaszbejelentő rendszerek létrehozására vonatkozó, valamint a panaszok objektív kivizsgálását biztosító rendszer létrehozására tett javaslatok. Az ítélkezés függetlenségének figyelembe vételével a TI javasolja ezen rendszerek reformját.

A TI üdvözli az átláthatóság erősítésére vonatkozó stratégiai szándékot. Különösen támogatja az igazságügyi tájékoztatásról szóló törvény megalkotására tett javaslatot, az ügyfélbarát szemléletmód felé való elmozdulást és a bírósági szóvivő intézményének bevezetését. Az OIT működésének átláthatóságára vonatkozóan a TI egyetért a „transzparencia, kiszámíthatóság, információ, kommunikáció” alapelvvel, ugyanakkor hiányolja a konkrétumokat (pl. az OIT jegyzőkönyveinek kötelező nyilvánosságra hozatalát). Az OIT tagság reformjára vonatkozó, az újraválaszthatóságot korlátozó és rotációs javaslatokkal a TI egyetért.

A TI felhívja a figyelmet arra, hogy az OIT elképzeléseihez képest jóval szélesebb körű nyilvánosság biztosítását javasolja a tárgyalások, valamint az ítéletek nyilvánossága tekintetében.

Az eljárásrendi javaslatokra az OIT Stratégiája az eljárási törvények átfogó felülvizsgálatát szorgalmazza. A szándékkal a TI egyetért, a változtatásokról a javaslatok megfogalmazása után tud érdemben véleményt alkotni.

A Transparency International a bírói függetlenség súlyos megsértésének értékeli az instruktor- bírói rendszer bevezetésére vonatkozó javaslatot (Stratégia III/2). A fogalmazói, titkári képzésnek, valamint az átláthatóság és a számonkérhetőség garanciáinak kell biztosítania, hogy ne legyen szüksége a frissen kinevezett bírónak egy kívülálló segítségére ítéletei meghozatalában.

A TI üdvözli az ítélkezés egységének biztosítására tett javaslatot, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a jogegységi eljárás újragondolásán túl (Részletes stratégia 6. oldal) a tárgyalások és ítéletek nyilvánosságának minél szélesebb körű erősítése vezet ezen a téren eredményre.